

Проблеми фахової підготовки вчителів українознавства в системі вищої школи*

№ п/п	3.3. Структура та зміст лабораторних занять	Семестр	Кількість годин
1.	<p>Урок українознавства, його аналіз Мета: познайомитись з організацією навчально-виховного процесу на уроці українознавства</p> <p>1. Схема фотографії уроку: Школа Клас Дата Прізвище вчителя Тема уроку</p> <p>Хронометраж уроку Структура уроку Зміст уроку (розширений план) Діяльність вчителя Пізнавальна діяльність учнів</p> <p>2. Схема аналізу уроку: 1) мета уроку 2) тип уроку 3) структура уроку 4) організаційна сторона уроку: розподіл часу на кожную частину уроку 5) оснащення уроку наочністю</p> <p>3. Початок уроку: — повідомлення теми, постановка пізнавальних завдань та ін.</p> <p>4. Робота вчителя на уроці: — володіння матеріалом (науковість, доступність тощо); контакт з учнями; мова вчителя; темп викладу; дикція; міміка; жести; педагогічний такт</p> <p>5. Робота учнів на уроці: — активність, інтерес, увага, розвиток умінь і навичок</p> <p>6. Висновки</p>	VII	1
2.	<p>Методи навчання українознавства Мета: познайомитись з особливостями взаємодії вчителя і учнів в процесі навчання на уроках українознавства</p> <p>1. Схема фотографії уроку: Школа Клас Прізвище вчителя Тема</p> <p>Зміст уроку (розширений план) Методичні прийоми, застосовані вчителем на уроці Пізнавальна діяльність учнів Власні зауваження</p> <p>2. Схема аналізу уроку: 1) мета, тип і структура уроку; 2) робота вчителя на уроці: — використання різних методів навчання українознавства, доцільність їх використання; — які види усного викладу матеріалу використовував учитель на уроці; — прийоми роботи з наочністю; — методичні прийоми роботи з посібником на уроці (текст, ілюстрації, питання, завдання); — використання художньої літератури при вивченні матеріалу; — використання фольклорних матеріалів на уроці; 3) робота учнів на уроці: — увага, інтерес, ступінь активності, розвиток умінь та навичок, самостійна робота на уроці</p> <p>3. Висновки</p>	VII	2

* Закінчення. Початок див. «Історія», 2005, № 4

№ п/п	3.3. Структура та зміст лабораторних занять	Семестр	Кількість годин
3.	<p>Методика формування знань та вмінь у процесі вивчення українознавства Мета: познайомитися з методикою створення уявлень та формування основних понять, умінь і навичок на уроках українознавства</p> <p>1. Схема фотографії уроку: Школа Клас Прізвище вчителя Тема</p> <p>Зміст уроку (розширений план) Методичні прийоми, застосовані вчителем на уроці Пізнавальна діяльність учнів Власні зауваження</p> <p>2. Схема аналізу уроку: 1) початок уроку: — повідомлення теми, постановка пізнавальних завдань тощо; 2) виклад нового матеріалу: — зв'язок з попереднім матеріалом, перехід від вивченого матеріалу до нового; — доступність і образність викладу матеріалу; методичні прийоми використання наочності, фольклорних матеріалів, художньої літератури, музики, пісень тощо. Основні вміння і навички, що формувалися на уроці; — домашнє завдання: обсяг і зміст; урахування індивідуальних особливостей учнів; характер пізнавальний завдань; 3) робота вчителя на уроці: — володіння матеріалом і підготовленість до уроку; контакт з учнями; мова вчителя; дикція, теми викладу, міміка, жести, педагогічний такт; 4) робота учнів на уроці: — увага, інтерес, ступінь активності, розвиток умінь і навичок;</p> <p>3. Висновки</p>	VII	1
4.	<p>Вирішення виховних завдань на уроці українознавства Мета: познайомитися з методикою реалізації виховних завдань на уроці українознавства</p> <p>1. Схема фотографії уроку: Школа Клас Прізвище вчителя Тема</p> <p>Зміст уроку (розширений план) Методичні прийоми, застосовані вчителем на уроці Пізнавальна діяльність учнів Власні зауваження</p> <p>2. Схема аналізу уроку: 1) на основі аналізу уроку українознавства визначити, які завдання були поставлені на уроці і як вони реалізувалися; 2) які конкретно виховні аспекти вирішувалися на уроці; 3) за допомогою яких методичних прийомів учитель реалізував виховні можливості уроку українознавства. Яка результативність роботи.</p> <p>3. Висновки</p>	VII	1
5.	<p>Міжпредметні зв'язки та їх реалізація на уроках українознавства Мета: познайомитися з методикою використання міжпредметних зв'язків на уроках українознавства</p> <p>1. Схема фотографії уроку: Школа Клас Прізвище вчителя Тема</p> <p>Зміст уроку (розширений план) Методичні прийоми, застосовані вчителем на уроці Пізнавальна діяльність учнів Власні зауваження</p> <p>2. Схема аналізу уроку: 1) на основі аналізу уроку українознавства прослідкувати, які між предметні, між курсові внутрішньо курсові зв'язки здійснювались на уроці; 2) які відбирались матеріали і з яких предметів до уроку; 3) яка методика їх використання на уроці; 4) як реалізувались завдання, що ставились на урок.</p> <p>3. Висновки</p>	VII	1

№ п/п	3.4. Теми для самостійного опрацювання		Семестр	Кількість годин
	Назва теми	Форми організації самостійної роботи студентів		
1.	Творча лабораторія вчителя українознавства	Описати передовий педагогічний досвід учителів українознавства (конспект)	VII	2
2.	Естетичне виховання на уроках українознавства	Ознайомитись з основними засобами естетичного виховання на уроках українознавства (конспект)	VII	2
3.	Виховання учнів на уроках українознавства засобами музики	Підготувати фрагмент уроку українознавства з використанням музики (за вибором)	VII	2
4.	Виховання учнів на уроках українознавства засобами живопису	Підібрати твори живопису до уроків українознавства (за вибором)	VII	2
5.	Методика використання дидактичних матеріалів на уроках українознавства	Виготовити дидактичні матеріали (картки, кросворди, ребуси) до одного з уроків	VII	2
6.	Методика проведення позакласних виховних заходів (за вибором): — конкурс-вікторина "Чи знаєш ти звичаї свого народу?"; — гра-подорож "Хата моя, біла хата"; — свято родинної пісні; — КВК "Ой та ішли хлопці з ярмарку"; — конференція "Україно моя, Україно!"	Розробити сценарій проведення одного з позакласних виховних заходів (за вибором)	VII	6
7.	Організація та проведення шкільної фольклорної практики	Визначити основні методичні вимоги до організації та проведення фольклорної практики	VII	2
8.	Шкільний кабінет українознавства	Підготувати власні пропозиції щодо оформлення шкільного кабінету українознавства	VII	2
9.	Методика вивчення української обрядовості: — Введення Марії в храм — Етнографічний обряд Дня Катерини — Обряд Андрія Первозванного — Свято Варвари — День Миколи Чудотворця — Святий Вечір — Різдво — Свято Василя та Меланки — Водохреща — Обрядове свято Стрітіння — Масляна — День Сонця — Ярівка — Сорок Жайворонків — Теплою Олексія — Коли ніч із днем зустрічаються — Свято сопілкаря — Чистий четвер — Великодень — День пам'яті — Традиції Трійці — Зелена неділя — Івана Купала — Свято Спасівки — Покрова — Архістратиґа Михайла — Пилипівка — Весільна обрядовість	Підготувати методичні рекомендації до організації та проведення свят.	VII VII VII VII VIII	4 4 4 4 4

5. Орієнтовний перелік екзаменаційних запитань з курсу

1. Мета, завдання та особливості викладання курсу українознавства в середній загальноосвітній школі.
2. Структура викладання шкільного курсу українознавства.
3. Актуальність і основні принципи вивчення українознавства.
4. Характеристика діючих програм з українознавства, українського народознавства, їх варіативність.
5. Характеристика навчально-методичних посібників з українознавства.
6. Типологія уроків шкільного курсу українознавства.
7. Використання дидактичних матеріалів на уроках українознавства. (Навести конкретні приклади).
8. Методика перевірки знань учнів з українознавства (на прикладі конкретної теми).
9. Методика використання наочності на уроках українознавства (навести приклади).
10. Міжпредметні зв'язки при вивченні українознавства в школі.
11. Методика організації і проведення інтегрованих уроків з українознавства (на прикладі конкретної теми).
12. Основні методи, прийоми і форми роботи вчителя при вивченні теми "Отчий поріг" (6 клас).
13. Методика підготовки та проведення екскурсій з українознавства (на прикладі конкретної теми).
14. Методи, прийоми і форми роботи вчителя при вивченні теми "Поняття про народні пісні та їх види. Думи, балади, легенди" (9 клас).
15. Позакласна та позашкільна робота з українознавства.
16. Основні методи, прийоми та форми роботи вчителя при вивченні теми "Поняття про добро і зло" (5 клас).
17. Методика проведення театралізованої гри на уроках українознавства та в позакласній роботі (навести конкретні приклади).
18. Використання ігрових форм при вивченні українознавства (навести конкретні приклади).
19. Методика використання технічних засобів навчання при вивченні українознавства в школі.
20. Формування основних понять при вивченні теми "Українське житло" (10 клас).
21. Методика організації і проведення уроків з українознавства з активними формами навчання (навести конкретні приклади).
22. Методика формування понять при вивченні теми "Пам'ять роду — історична пам'ять" (6 клас).
23. Особливості вивчення українознавства в 5 класі. Загальна характеристика змісту навчального матеріалу.
24. Формування умінь і навичок на уроках українознавства.
25. Особливості проведення уроків українознавства в старших класах.
26. Загальна характеристика змісту навчального матеріалу з українознавства в 6 класі та методика його викладання.
27. Загальна характеристика змісту навчального матеріалу з українознавства в 7 класі та методика його викладання.
28. Загальна характеристика змісту навчального матеріалу з українознавства в 8 класі та методика його викладання.
29. Загальна характеристика змісту навчального матеріалу з українознавства в 9 класі та методика його викладання.
30. Загальна характеристика змісту навчального матеріалу з українознавства в 10 класі та методика його викладання.
31. Загальна характеристика змісту навчального матеріалу з українознавства в 11 класі та методика його викладання.
32. Методика вивчення теми "Вишивка — вид народно-прикладного мистецтва" (7 клас).
33. Форми доручень-завдань народознавчого характеру.
34. Методика проведення уроку на тему "Весняний цикл свят в Україні". Заклички, веснянки, гаївки. (9 клас).
35. Основні методи, прийоми і форми роботи вчителя при вивченні теми "Зимовий цикл свят в Україні" (9 клас).
36. Методика проведення уроку на тему "Осінні свята" (9 клас).
37. Основні методи, прийоми і форми роботи вчителя при вивченні теми "Літній цикл свят" (9 клас).
38. Методика організації і проведення факультативів "Етнографія в Україні" та "Фольклор України".
39. Календарно-тематичне планування курсу українознавства.
40. Методичні прийоми використання художньої літератури на уроках українознавства.
41. Методика використання пісенного фольклору, усної народної творчості при вивченні українознавства.
42. Основні вимоги до написання плану-конспекту з українознавства.
43. Домашнє завдання з курсу українознавства, його обсяг та зміст для різних вікових категорій школярів.
44. Загальна характеристика видів усного викладу навчального матеріалу.
45. Методика використання бесіди при поясненні матеріалу.
46. Методика використання розповіді при поясненні матеріалу.
47. Методика використання розповіді при закріпленні матеріалу.
48. Методика використання бесіди при закріпленні матеріалу.
49. Умовно-графічна наочність — як ефективний засіб оптимізації навчально-виховного процесу на уроці українознавства.
50. Особливості використання проблемного підходу в основній та старшій школі.
51. Види дидактичних завдань.
52. Рольові ігри — як метод підвищення пізнавальної активності учнів.
53. Методика організації та проведення рольових ігор на уроках українознавства.
54. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.
55. Методика формування основних понять з курсу українознавства.
56. Пізнавальна діяльність учнів на уроках українознавства.
57. Дидактичні вимоги до сучасного уроку українознавства.
58. Характеристика структури та основних компонентів плану-конспекту уроку з українознавства.
59. Методика складання плану-конспекту уроку з українознавства.
60. Методичні аспекти використання краєзнавчого матеріалу на уроках українознавства.
61. Методика проведення уроку на тему: "Етичний ідеал українців (5 клас)".
62. Методика проведення уроку на тему: "Хліб у святах і обрядах".
63. Методика проведення уроку на тему: "Хліборобські свята".
64. Методика проведення уроку на тему: "Народні ігри".
65. Методика проведення уроку на тему: "Релігійні свята та обряди".
66. Методика проведення уроку на тему: "Праця як основа народного виховання".
67. Методика проведення уроку на тему: "Народні прикмети".
68. Методика проведення уроку на тему: "Народна метеорологія".
69. Методика проведення уроку на тему: "Фольклор, пов'язаний із святами і обрядами" (5 клас).
70. Методика проведення уроку на тему: "Пісні мого краю".

6. Тематика курсових робіт

1. Українознавство в системі роботи сучасної школи.
2. Урок українознавства, його специфіка і типи.
3. Методика проведення уроків українознавства з використанням активних форм навчання.
4. Методичні основи використання наочності на уроках українознавства.
5. Використання фольклору при вивченні українознавства.
6. Методика використання художньої літератури на уроках українознавства.
7. Театралізовані ігри на уроках українознавства.
8. Особливості проведення уроків-екскурсій при вивченні українознавства.
9. Комплексне використання дидактичних матеріалів на уроках українознавства.
10. Методичні прийоми формування народознавчих знань та вмінь учнів.
11. Міжпредметні зв'язки та їх значення при вивченні українознавства.
12. Факультативні заняття з українознавства.
13. Система перевірки знань і вмінь учнів в процесі вивчення українознавства.
14. Позакласна робота з українознавства.

7. Тематика дипломних робіт

1. Методичні аспекти використання пісенної творчості на уроках українознавства.
2. Інноваційні технології при вивченні українознавства в школі.
3. Комплексне використання дидактичних матеріалів на уроках українознавства.
4. Методика використання наочності на уроках українознавства.
5. Творча лабораторія вчителя українознавства.
6. Формування народознавчих знань та вмінь учнів.

8. Рекомендована література Основна література

1. Державна програма "Україна. Освіта XXI століття". — К., 1994.
2. Державний стандарт знань середньої загальноосвітньої школи в Україні. — К., 1997.
3. Програми для середньої загальноосвітньої середньої школи. Українське народознавство. 1-11 класи. К., 1998.
4. Програма навчального інтегративного курсу "Українознавство". К., 1997.
5. Б.М. Ступарик. Національна школа: витоки, становлення. К., 1998.
6. О.В. Король. Методика викладання українського народознавства в школі. Навчально-методичний посібник. К., 1998.
7. І.П. Підласний. Як підготувати ефективний урок. Кн. для вчителів. К., 1989.
8. В. Онищук. Урок в сучасній школі. М., 1986.
9. Т. Дем'янюк. Зміст та методика народознавчої роботи в сучасній школі. К., 1996.
10. В. Мацюк, В. Пугач. Українознавство. К., 1994.
11. М. Тараненко та ін. Українознавство. К., 1997.
12. Українознавство в системі освіти міста Києва. Збірник. К., 1998.
13. В. Войтович. Українська міфологія. — К., 2002
14. Г. Лозко. Українське народознавство. К., 1994.
15. С. Павлюк, Г. Горинь, Р. Кирчів. Українське народознавство. Львів, 1994.
16. Т. Дем'янюк. Народознавство в школі. К., 1993.
17. М. Дмитренко, Г. Дмитренко. Уроки з народознавства. К., 1995.
18. М. Овдєнко. Розробки уроків з народознавства: "Ой рече, наш красний", "Доля на рушникові", "На березі дитинства". Фастів, 1993.
19. Л.В. Вудвуд. Відривай духовні острови. Українське народознавство. Донецьк, 1998.
20. М. Стельмахович. Українська родина. К., 1995.

21. О. Тур. Чумацькими шляхами. Посібник з народознавства. К., 1995.
22. О.М. Таланчук. Українознавство. Усна народна творчість. К., 1998.
23. О. Денисенко, Т. Довга, О. Ночвінова. Дидактичні матеріали по організації мовних ігор на народознавчому матеріалі. К., 1997.
24. В. Наумко, Л. Артюр, В. Горленко. Культура і побут населення України. Навчальний посібник. К., 1993.
25. А. Пономарьов. Українська етнографія. Курс лекцій. К., 1994.
26. А. Пономарьов. Українська минувшина. Ілюстрований етнографічний довідник. К., 1993.
27. А. Пономарьов. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. К., 1991.
28. Словник символів. Енциклопедичне видання. К., 1996.
29. Х. Вовк. Студії з української етнографії та антропології. К., 1995.
30. Л.Б. Стрюк, М.І. Стрюк, Ф.З. Ялович. Пісенна етнологія України. Навчальний посібник з народознавства. К., 1994.
31. О.І. Потапенко, В.І. Кузьменко. Шкільний словник з українознавства. К., 1995.
32. В.В. Оліфіренко. Енциклопедія українознавства для школярів і студентів. К., 1999.
33. Л. Іванникова. Благослови, мати: уроки українського народознавства 5-8 класи. Книга для вчителя. — К., 1995.
34. В.І. Цимбалюк, В.В. Жайворонко. Світлиця народознавства. Навчальний посібник — К., 1992.
35. Н.Г. Красоткіна. Свято в школі. "Мово рідна моя, не мовчи!". К., 98.
36. Ю.В. Буган, О.І. Тимчишина, С.В. Борисюк. Шкільні свята та розваги. Ч. 1, Тернопіль, 1996.
37. Ю.В. Буган, О.І. Тимчишина, Б.В. Струганець, О.О. Марушій. Шкільні свята та розваги. Ч. 2. Тернопіль, 1998.
38. С.М. Корнієнко. Родинні виховні заходи в початкових класах. Навчально-методичний посібник. Тернопіль, 1997.

Додаткова література

1. В. Скуратівський. Берегиня. — К., 1987.
2. В. Скуратівський. Посвіт. — К., 1988.
3. В. Скуратівський. Погостини. — К., 1990.
4. В. Скуратівський. Місяцелік. — К., 1993.
5. В. Скуратівський. Святевечір. — К., 1994.
6. В. Скуратівський. Дідух. — К., 1995.
7. В. Скуратівський. Український рік. — К., 1996.
8. М. Москаленко. Золотослов. — К., 1993.
9. В.К. Саліга. Українські народні свята та звичаї. — К., 1993.
10. І. Нечуй-Левицький. Світогляд українського народу. — К., 1993.
11. Й. Федас. Український народний вертеп. — К., 1987.
12. В. Супруненко. Народина. — З., 1993.
13. М. Дмитренко. Народні повір'я. — К., 1994.
14. Т. Ніколаєва. Історія українського костюма. — К., 1996.
15. М. Дмитренко. Синівська молитва. — К., 1997.
16. О. Маркович. Українські приказки, прислів'я. — К., 1993.
17. Р. Кобальчинська. Золоті ключі. — К., 1993.
18. Т. Кара-Васильєва. Українська вишивка. — К., 1993.
19. Олекса Воропай. Звичаї нашого народу. — К., 1993.
20. Фольклорні записи Марка Вовча та Опанаса Марковича. — К., 1983.
21. О.С. Смоляк. Українське народознавство. — Тернопіль, 1997.
22. Л.С. Пошила, Г.Ф. Яцук, Б.Б. Гдаль. Використання скарбниці народних знань у процесі вивчення біології. — Тернопіль, 1998.
23. Закувала зозуленька. Антологія української народної поетичної творчості. К., 1998.
24. Чи я в лузі не калина була. Укр. нар. алегоричні пісні. К., 1991.
25. Г. Лозко. Іменослов. — К., 1998.
26. Народознавство. Всеукраїнський фольклорно-етнографічний часопис. 1996-1998.

Н. І. Загребельна,
ст. викладач кафедри методики викладання
історії та суспільно-політичних дисциплін
Національного педагогічного університету
ім. М. П. Драгоманова